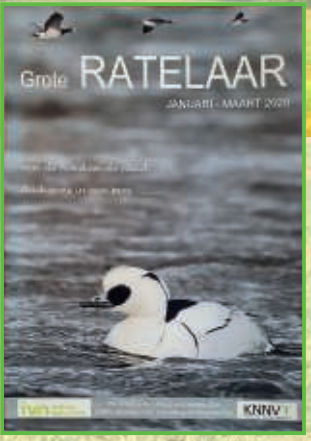

jubiläum-editie

Grote Ratelaar

14 mei 1981 - 14 mei 2022

IVN Natuurfestival

IVN Heuvelrug en Kromme Rijn bestaat dit jaar 40 jaar, tijd voor een feest! Daarom organiseren we op zaterdag 14 mei een gezellig natuurfestival op het ruime terrein van Landgoed Valkenheide, naast het Leersumse Veld. Wij nodigen je hiervoor van harte uit! Jong en oud: iedereen is welkom om samen met ons dit mooie jubileum te vieren.

In 3 rondes zijn er de hele dag workshops en excursies. Je kunt je hiervoor inschrijven via de website. Zo ben je zeker van een plekje!

Natuurlijk kun je ook op 14 mei op het festival komen kijken of er nog plaats is bij excursies of workshops.

Programma Natuurfestival 14 mei 2022 - Valkenheide Maarsbergen

Meld je vooraf aan via www.natuurfestival.info

Tijdblok 1 10.30-12.00u	Met de boswachter mee	Vogel- excursie	Bomen- excursie	Voorjaars- wandeling	Fotografie met je mobiel	Zing mee met IVN *
pauze	Onze band zingt het IVN jubileum lied, zing mee!					
Tijdblok 2 12.45-14.15u	Geopark- wandeling	Vogel- expeditie	Zintuigen- wandeling	Libellen	Fotografie met je mobiel	Natuur- schilderen
Tijdblok 3 14.30-16.00u	Sporen van nu en verleden	Vogel- expeditie	Planten en grassen	Libellen	Teken een wand- journal	Drummen op boom- stammetjes *

met speciale aandacht voor kinderen

Daarnaast vinden veel kinderactiviteiten doorlopend plaats:

Egelhuis/vogelhuis/uilenkast maken* Waterdiertjes*

Hutten bouwen* Blote voetenpad maken*

Broodjes en popcorn bij het kampvuur*

Op het centrale plein met kraampjes kun je de hele dag terecht:

voor informatie, allerlei leuke (kinder)activiteiten en natuurbelevingen, streekproducten of een hapje en drankje.

En wil je groen mee naar huis nemen?

Kijk dan eens bij de kramen met tuin-plantjes, boompjes, groentepakketten en tweedehands natuurboeken!

* Voor deze activiteiten hoef je je niet op te geven

Voor inschrijving en alle informatie:
www.natuurfestival.info

Grote Ratelaar

IVN Heuvelrug en Kromme Rijn

Op 14 mei 1981 vond de oprichting plaats van de IVN-afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn. Dat hadden we vorig jaar graag willen vieren, maar corana gooide roet in het eten. Gelukkig is het dit jaar wel mogelijk om dit jubileum te vieren. Dat doen we middels een groot natuurfestival op Valkenheide, hiernaast kun je er meer over lezen. Maar kijk vooral ook op de website om je aan te melden en de meest actuele stand van zaken.

Daarnaast vonden we het een goede gelegenheid om een speciale editie van de Grote Ratelaar (voorheen het Zevenblad) uit te geven. Dit jubileumnummer is ontstaan door medewerking van veel (oud-)leden. Het geeft een mooi beeld van onze activiteiten in de afgelopen 40 jaar met bijdragen van leden die al 40 jaar actief zijn, tot leden uit de laatste Natuurgidsen-opleiding. Voor de liefhebbers is nog een kleine natuurquiz opgenomen.

We kijken met een trots gevoel terug op 40 jaar natuureducatie, waarin we veel mensen hebben bereikt. Al die jaren was er veel belangstelling voor onze activiteiten en misschien is deze belangstelling zelfs wel groeiende. Redenen genoeg om onze activiteiten voort te zetten. Dat doen we steeds vaker samen met andere organisaties. Met name met de KNNV is de afgelopen jaren een nauwe samenwerking ontstaan. We willen in de toekomst graag gebruik maken van een eigen ruimte in combinatie met andere groene organisaties. Helaas is dat ondanks veel inspanningen nog niet gelukt, maar daar blijven we naar streven.

Ik bedank iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan dit nummer. Verder dank ik de veertig leden die een bijdrage gaan leveren aan het natuurfestival op 14 mei en in het bijzonder de leden van de jubileumwerkgroep, die daar veel voorbereidingstijd in hebben gestopt. We hopen veel natuurliefhebbers te ontmoeten op ons feest om er samen een mooie dag van te maken. Maar natuurlijk zien we je ook graag bij een van de activiteiten die we na deze dag blijven organiseren.

Harry Kerver

Inhoud (selectie)

- 4 Het begin
- 5 Eenmaal een IVN-er
- 6 De wandelwerkgroep
- 7 Uit de beginjaren
- 8 Natuurquiz
- 9 40 jaar kinderactiviteiten
- 14 Interview met grondleggers
- 16 Rondwandeling Beverweert
- 18 Een groen hart
- 20 Welk gebied is favoriet?
- 22 Jubileum-lied

Colofon

Mei 2022

Dit is een special uitgave van IVN afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn, ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum.
www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn

Gelegenheidsredactie:

Lodewijk Crijns, Harry Kerver, Boris Lemereis, Moniek Löffler, Mark Luinenburg, Pieter Meijer, Irene van Oosterhout, Laura Smulders

Foto's:

Het is niet gelukt om alle fotografen te achterhalen. Speciale dank voor foto's uit de oude doos van Marjan Apol, Annemiek Meus, Carine Nieman, Bert Tolsma, Lucy van de Vijver

Drukker: Editoo B.V., Arnhem
FSC-keurmerk, 130 grams gloss

Het begin

TEKST: ROLAND PELTZER - MEDEOPRICHTER EN OUD-VOORZITTER

Of ik iets wilde schrijven over de beginperiode van de afdeling, was de vraag. Ja, best wel, maar na veertig jaren valt het niet mee om alle details nog te herinneren. Daarom vooraf mijn verontschuldiging wanneer ik niet alles in de juiste volgorde heb weergegeven.

Het ontstaan van de afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn begon eigenlijk in Breda. Klinkt wellicht vreemd, maar daar heb ik de cursus voor IVN-natuurgids gevolgd en ontving ik in 1975 het diploma natuurgids o.a. ondertekend door Jan Nijkamp, oud-voorzitter van het landelijk IVN. Jan Nijkamp was nauw betrokken bij de eerste natuurgidsencursussen in de jaren zestig.

Niet lang daarna verhuisde ik naar Zeist en na een jaartje wilde ik mij aanmelden bij de plaatselijke IVN-afdeling. Tot mijn verbazing bleek daar geen afdeling te zijn, maar wel in De Bilt. In het plaatselijk leugenaartje las ik over een wandeling in Amelisweerd, georganiseerd door de afdeling De Bilt. Voor mij een eerste kennismaking met dat landgoed en met gidsen van die afdeling. Ter plekke heb ik mij aangemeld bij de afdeling en ik werd hartelijk verwelkomd.

De verwachting dat er rond Zeist wandelingen zouden worden georganiseerd bleek te optimistisch, die waren er mondjesmaat. Terwijl er juist rond Zeist van zoveel natuur te genieten valt. Omdat er al gidsen aanwezig waren in Zeist ging ik in 1980 voorzichtig polsen of er mensen te vinden waren die mee wilden werken aan de oprichting van een afdeling en plaats wilden nemen in een op te richten bestuur. Daarna werd bij het bestuur van De Bilt nagegaan of een zelfstandige afdeling in Zeist mogelijk zou zijn. Het antwoord was na een aantal vergaderingen gelukkig positief. Daarna werd contact opgenomen met het IVN-hoofdbestuur met Harry Wals als landelijk voorzitter en Piet Steltman als directeur. Ook daar stond men positief tegenover een afdeling in Zeist.

Het waren Loes Sonnega, Wim Kemperman, Wim Bosman, Jan Hendriks en Johanna Grünbauer die samen met mijn persoontje het toekomstige bestuur wilden vormen. Dat er een heleboel geregeld moest worden laat ik voor wat het is (veel meer dan van te voren verwacht), maar we kregen toestemming van het landelijk IVN-bestuur. Een datum en een vergadering werden gepland, de agenda opgesteld en uitnodigingen verstuurd. 14 Mei 1981 was de grote dag en werd de oprichtingsvergadering met een behoorlijke opkomst gehouden.

Uiteraard moest er een naam komen. Het werd, niet echt origineel, de afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn. Misschien iets te ambitieus om dat hele werkgebied te claimen, maar het dekte wel ruimschoots het werkgebied.

Daarna volgden de eerste excursies, waarbij ik soms iets te solistisch en te enthousiast te werk ging bij de planning. Daarom werd een werkgroep excursies in het leven geroepen, waarin Wim Kemperman het voortouw nam.

Hoewel er enthousiaste gidsen waren was een uitbreiding van het aantal gidsen zeer welkom om de excursies te kunnen bemensen. Maar hoe kom je aan gekwalificeerde docenten? Wel, uit de eigen gelederen. Voor de opleiding van nieuwe gidsen stelden zich twee enthousiaste leden beschikbaar. Harry Kerver en Bert Tolsma, beiden leraren met kennis van de natuur. Ze voldeden daarmee aan de eisen die het landelijk IVN aan docenten stelde. Een schot in de roos, want ze zijn nog steeds actief. Met een groeiend aantal leden bleek er ook behoefte aan een afdelingsblad, het Zevenblad. Later, omdat het blad samen met de KNNV werd uitgegeven, is het omgedoopt tot de Grote Ratelaar.

Dat de afdeling ook binnen de Zeister politiek serieus werd genomen blijkt uit het feit dat een bestuurslid zitting had in een Raadscommissie Natuur (de juiste naam weet ik helaas niet meer). Dat het IVN ook lastig kon zijn bleek uit de bezwaren tegen de plannen om een rondweg aan te leggen door het natuurgebied (De Niënhof) tussen Bunnik en Zeist. Samen met andere organisaties werd er succesvol tegen geïntereesseerd en de rondweg er niet gekomen.

Om het wandelen in de natuur van Zeist te promoten werd een groene gids uitgegeven: 'Wandelen in en om Zeist'. Dit in samenwerking met de VVV, de Boswerf en gemeente Zeist.

Mijn voorzitterschap heeft niet zo lang geduurd. Door het volgen van een universitaire studie in 1984 ontbrak de tijd. Een latere verhuizing naar Wageningen betekende het afscheid van de afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn. Maar wel in het besef dat ik de afdeling in goede handen kon achterlaten en deze kon blijven groeien.

Hoewel geen IVN-er meer, heb ik nog veel natuurexcursies mogen leiden bij het Staatsbosbeheer. In Brabant, na een verhuizing naar Deurne, in de Groote Peel en de Mariapeel en later, weer terug in het Utrechtse, in de boswachterij Austerlitz. Maar ook bij het Utrechts Landschap, Landgoed De Paltz en Park Vliegbasis Soesterberg. Tot ik in 2017 verhuisde naar de prachtige Eifel.

Eenmaal IVN-er, altijd IVN-er

TEKST: MARK LUINENBURG

In veertig jaar IVN afdeling Heuvelrug Kromme Rijn zijn er gelukkig steeds nieuwe en actieve leden bijgekomen, maar zijn er uiteraard ook enkelen vertrokken. De belangrijkste reden is verhuizing, want voor de meesten geldt: éénmaal IVN-er, altijd IVN-er! We hebben een paar van onze oud-leden gevraagd wat hun herinneringen zijn aan de tijd bij Heuvelrug Kromme Rijn en wat ze nu zoal doen.

Zo heeft Nicolien van Doorn (natuurgids sinds 2005) vooral mooie herinneringen aan de lessen van Harry en Bert, maar ook de leerzame wandelingen met Adrie. Deze laatste had ook een tip die haar is bijgebleven: “Wanneer je een groep gidst en je ziet een plantje dat je niet kent, ga er dan voor staan en laat de groep passeren. Is de plant te groot, ga er dan voor staan en trap hem kapot.” Nicolien was na de cursus vooral gericht op planten, bomen en zoogdieren. En werkte met veel plezier als redacteur en vernieuwer voor Het Zevenblad. Ze is in 2011 verhuisd naar Brummen en was een paar jaar lid van IVN Eerbeek. Vanwege het karige programma en het schrijnende verschil met Heuvelrug en Kromme Rijn is ze daar gestopt.

Lianne van den Brand is IVN-er sinds 2013 en deed de Natuurgidsenopleiding 2016–2017. “Ik genoot van de lessen en vooral de zaterdagochtenden, wanneer we met elkaar op pad gingen en ons samen verwonderden. Ik heb toen echt leren kijken en ben veel bewuster geworden van de omgeving waarin ik leef en de natuur om me heen.” Na haar verhuizing naar het noorden is zij lid geworden van IVN Groningen–Haren. Ze is vooral actief voor Natuurkids en heeft ondertussen ook twee geweldige zonen. Lianne doet iedereen de hartelijke groeten en bedankt ons bij deze nogmaals voor de leerzame en gezellige tijd!

Gert Lodewijk is al meer dan 25 jaar actief IVN-lid, maar dan in Amersfoort. Hij heeft echter de Natuurgidsen-cursus bij ons gedaan in 2008 en was daar erg enthousiast over. “Met veel plezier en vol dankbaarheid denk ik terug aan de tijd in Zeist e.o. met Harry, Bert, Berna, Nicolien en alle medecursisten. Veel plezier met het jubileum!”

2016 Foto: Carine Nieman

2009 Foto: Carine Nieman

En ook Dana Bezdickova doet ons de groeten. Zij was actief van 2012 tot 2017 en heeft o.a. aan de wieg gestaan van de Tuinreservaten-cursus. Zij is nog wel IVN-er maar geen actief lid.

In dezelfde periode als Dana begon ook Han Cornelisse als natuurgids-cursist. Hij werd zo gestimuleerd door alles wat hij leerde dat hij vervolgens zelf als docent door ging. Samen met Harry, Carine en Leendert leidde hij de volgende lichting (2016–2017) gidsen op. Han is vooral van de vogels, maar ook geïnteresseerd in ecologie, planten, natuurfotografie en kennisoverdracht van al wat natuur ons te bieden heeft. Na zijn verhuizing is hij vrijwilliger geworden bij Natuurmonumenten en verzorgt rondleidingen, onder meer bij de eendenkooi in Tienhoven.

Tenslotte nog een warm woord van Annie de Bruijn die zelf de gidsencursus in 2004–2005 volgde. Zij werd heel actief als gids en ging veelvuldig en graag op stap met Susan Bol. Ook Annie werd betrokken bij het docententeam en nam vooral paddenstoelen en mossen voor haar rekening. Naast de leuke tijd rondom de cursussen heeft ze goede herinneringen aan de ledendagen en met name het boottochtje op het Naardermeer. In 2014 verhuisde Annie naar Eindhoven en werd zij lid van IVN Nuenen. Zij leidt nog steeds excursies en is bovendien druk met de IVN foto-werkgroep. Het feestelijke ledenuitje van IVN HKR bij de afdeling Nuenen was, in het bijzonder voor Annie, zeer geslaagd. En met Susan spreekt ze nog regelmatig af voor een dagje struinen in de natuur.

Terugblik op de wandelwerkgroep

TEKST: PIETER MEIJER

De wandelwerkgroep bestaat al vanaf het begin en om meer te weten te komen over het verleden reis ik af naar Austerlitz om op de koffie te gaan bij Adrie Vermeulen. Hij was altijd al –zoals hij zelf zegt– een natuurmanneltje en nadat hij een stukje in de lokale krant zag staan meldde hij zich aan voor de Natuurgidsenopleiding in 1991. Van 2000 tot 2016 was hij coördinator van de wandelwerkgroep. In het begin deed hij dat alleen, vanaf 2006 samen met Dick Vlot. Adrie heeft me heel wat te vertellen.

In de publiekswandelingen komen bepaalde thema's altijd al voor: paddenstoelen, mossen, bomen, vogels en diersporen. Soms waren de thema's heel ruim omschreven: lente, zomer, herfst en winter. Sommige thema's zijn er niet meer zoals vlinders, libellen, insecten en bodemprofielen. Fietstochten kwamen vroeger ook al voor met thema's als geologie, landschappen, ecologische hoofdstructuur en boerderijen. Natuurgebieden waar men vaak kwam waren –ook toen al– Heidestein/Bornia, Zeisterbos, Broekhuizen, Niënhof en Noordhout. En er waren ook gebieden waar we nu niet meer komen: De Hoogt / De Laagt, De Reehorst (daar is tegenwoordig de Triodos Bank gevestigd) en Nieuw Wulven.

Een hoogtepunt (of dieptepunt?) was een wandeling in Zeist waar 60 mensen op af kwamen en deze massale opkomst heeft nog de Zeister krant met een foto gehaald. We hebben even discussie of de animo voor de zondagse publiekswandelingen nu toe- of afneemt. Adrie vertelt dat in de loop der jaren andere natuurorganisaties zoals Utrechts Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeier zelf steeds meer wandelingen in hun eigen terreinen zijn gaan organiseren. Veel van deze eigen gidsen volgden dan eerst bij IVN de natuurgidsenopleiding. Je kunt dat zien als een groot compliment aan IVN dat zij goed werk levert! En ouders kregen het ook steeds drukker met hun kinderen naar allerlei (sport-)clubjes te brengen en met

De fietskar van Adrie

het oppassen op hun kleinkinderen. Anderzijds is het zo dat natuur steeds meer in de lift zit vanwege vele televisieprogramma's en de alsmaar groeiende aandacht (zorgen) voor ons milieu/leefomgeving. Dit leidt tot meer belangstelling voor wandelingen.

Behalve publiekswandelingen zijn er altijd al verzoekswandelingen geweest. Groepen die bijvoorbeeld enkele dagen cursus volgen in Kaap Doorn en tussendoor graag naar buiten willen om wat meer te zien van de natuur van de Utrechtse Heuvelrug. Dat geldt ook voor groepen op Zonheuvel en in Oud London. Soms zijn het familie-groepen die om een wandeling vragen: een echtpaar is 40 of 50 jaar getrouwd en wil op zo'n familiedag niet de hele dag binnen zitten en wil men eveneens graag een wandeling maken. Elke groep bij een verzoekswandelingen is weer anders en ook hun belangstelling en voorkennis voor de natuur verschilt. Adrie weet nog dat een keer de groep wandelaars rende naar vuilbomen in het bos, kleine bomen die de meeste wandelaars niet zien staan, laat staan dat ze de naam weten. Het waren leden van een bijenhoudersvereniging en zij wisten dat bijen ook op de vuilboom vliegen.

Op mijn vraag wat een hoogtepunt was bij alle wandelingen, komt na enig nadenken het verhaal over de scooters.

Ecoduct Mollenbos - 2016

Een groep leraren wilde een keer op verzoek een excursie per scooter. De tocht begon heel mooi over de Rijndijk van Amerongen – met een tussenstop bij de stuw – naar Wijk bij Duurstede en dan later rechtsaf weer de Heuvelrug op het bos in. Met alle uitleg bij elke stop werd het later en later en op het laatst moest men in het donker en in de koude nog van Doorn naar Amerongen. Het is me nog niet helemaal duidelijk of dit een hoogtepunt of een dieptepunt was; in ieder geval was het laatste stuk minder aangenaam op de scooter. Scootertochten zijn hierna nooit meer geweest.

Waarschijnlijk zullen velen bij de naam Adrie meteen denken aan zijn fietskarretje. Via via had Adrie een karretje gekregen en een handig iemand had die zo verbouwd dat er een tafeltje uitgekapt kon worden. Bij elke publiekswandeling kwam Adrie op de fiets met daarachter zijn karretje met daarin zaten naast de koffie en de thee, o.a. door IVN-ers gemaakte wandelgidsjes, folders en zoekkaarten voor de natuur. Al deze artikelen vonden gretig aftrek bij de wandelaars en in het geldbusje mocht een vrijwillige bijdrage gedaan worden.

Hydepark - 2009

Bijna op het einde van ons gesprek komt Adrie nog met een anekdote. Op een wandeling kwamen ze een grote aardappelbovist tegen en Adrie zei tegen een jongen: “trap er maar eens goed op dan zie je dat de bovist vol zit met sporen”. Dat deed de jongen natuurlijk met overgave en er vloog een grote massa sporen over de hele groep heen! Sindsdien weet jong en oud waarom de bovist een sporenzwam heet.

O ja, nog een anekdote. Menig overjarige beuk is tegenwoordig bezet met de tonderzwam, die keihard is zoals de meesten wel weten. Tegen een jongen die nog niet zo heel groot was zei Adrie: “klim er maar even tegen op”. En ja hoor, dat deed die jongen graag, terwijl Adrie hem ondersteunde en klaar stond om hem zo nodig op te vangen.

Voordat ik mijn jas weer aantrek vertelt Adrie me dat hij begonnen is met het organiseren van een wandeling voor IVN-ers voor of na de Nieuwjaarsbijeenkomst begin januari. Een mooie traditie die gelukkig nog steeds bestaat.

Uit de beginjaren

TEKST: JAN KUIJPERS - COORDINATOR ZEVENBLAD

In 1977 begon ik aan een IVN-cursus tot natuurgids bij de afdeling Bilt en omstreken. Waarom? Omdat ik grenzeloos gefascineerd was (en ben) door alles wat groeit en bloeit. Dat dit ons altijd weer boeit kwam niet in het minst door het succesrijke zondagochtend-programma 'Weer of Geen Weer' van Bert Garthoff.*

Vóórdát ik tot de cursus werd toegelaten werd ik telefonisch uitgebreid gescreend door de toenmalige voorzitter dhr. Blanche. De cursus diende namelijk een hoger doel. Ik moest bereid zijn de opgedane kennis over te dragen aan het publiek tijdens maandelijkse natuurwandelingen. Aangezien ik een onderwijzer in me heb was dat geen probleem. En zo begon ik aan een spannende cursus van anderhalf jaar onder de bezielde leiding van Marijke Worrell en Alie Stofberg. Na de cursus kwam ik al snel terecht bij de werkgroep Zeist, waaruit in 1981 de afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn ontstond.

Vijftien jaar later stopte ik als gids omdat mijn nieuwe werk me geheel opeiste. Wel hield ik mijn IVN in de gaten als donateur. Ik denk met het grootste plezier terug aan deze actieve jaren. Bij het IVN had ik de verdieping gevonden waar ik naar zocht. Via de vele excursies in het gebied tussen Utrecht en Amerongen maar ook op gidsenexcursies door de rest van Nederland. En ik heb er enkele nieuwe vrienden gemaakt waaronder Bert en Harry. Met plezier denk ik terug aan de klussen voor het Zevenblad (voorloper van de Grote Ratelaar) en de vaste hulp door Frater Reginaldus. Maar ook de afsplitsing als Afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn in 1981 en de leden- en bestuursbijeenkomsten herinner ik me goed. Daarnaast heb ik veel geleerd van de specialisten-excursies over mossen en korstmossen, paddenstoelen, grassen en boomknoppen. Ook van de vogelexcursies, de boottochten in het laagveen, de zoetwaterexcursies en het gebruik van de flora's heb ik genoten.

IVN heeft in mijn leven een grote rol gespeeld en heeft er ook voor gezorgd dat de natuur vervlochten is met het leven van mijn (klein)kinderen. De aarde is mij dichterbij dan ooit! Ik wens de Afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn een bloeiende toekomst toe, weer of geen weer.

*noot van de redactie: *Weer of geen weer* was VARA radio-programma 1955-1978, voorloper van Vroege Vogels.

De IVN HKR Kennistest

SAMENSTELLING: MARK LUINENBURG

Bij een Jubileum-editie van ons ledenblad hoort natuurlijk ook een prijsvraag, ClubQuiz of hoe je het ook noemen wilt. Onderstaande meerkeuze-vragen gaan over uiteenlopende onderwerpen, net zo breed als het interessegebied van onze IVN-afdeling.

Doe mee, test hoe all round je bent en stuur je antwoorden (vraagnummers en letter van juiste antwoord) naar jubileum@ivnhkr.nl

De prijzenpot bedraagt € 40,- (jubileum-bedrag) maar omdat wij bij IVN graag de fijne momenten delen, hebben we er 2 cadeaubonnen van € 20,- van gemaakt. Deze worden verloot onder de goede inzenders en zijn te besteden bij kwekerij Van Houtem in Driebergen.

1. De eik, wie kent hem niet? Maar hoe werd deze boom in de middeleeuwen in onze contreien genoemd?

- A. Ackerboom
- B. Meiboom
- C. Donarboom

2. Keizersmantel is de parmantige naam van:

- A. een witbehaarde plant met grote bladeren die langs de stengel omlaag afhangen
- B. een fraaie, algemeen voorkomende paddenstoel met paarsrode schubben
- C. een sporadisch in Nederland aan te treffen soort parelmoervlinder

3. Bossen worden wel de longen van de aarde genoemd en zijn belangrijke ecosystemen voor vele organismen. Hoeveel % dood hout herbergt een goed ontwikkeld (oer)bos?

- A. 10%
- B. 25%
- C. 40%

4. Het zogenaamde Roodgatje is geen sambal-bij, maar

- A. een vrij zeldzame ondersoort van de witgatjes
- B. een algemeen voorkomende tuinbij
- C. de naam van de vrouwelijke steenhommel

5. Niet alles is wat het lijkt, juist ook in de natuur ... Van welke vogel is bijgaand silhouet?

- A. Fitis
- B. Grauwe vliegenvanger
- C. Bonte vliegenvanger

6. In de natuur noemen we de samenhang van levensvormen en abiotische factoren

- A. een ramp
- B. een ecoysteem
- C. het walhalla

7. Hierbij de namen van 10 planten: Straatgras, Wollegras, Rijst, Duinstaat, Windhalm, Galigaan, Kweek, Duist, Vossenstaart, Mais. Welke 2 soorten horen niet in dit rijtje:

- A. Rijst en duinstaat
- B. Galigaan en wollegras
- C. Windhalm en duist

8. Hoeveel bijensoorten kennen we in Nederland?

- A. meer dan 450 soorten
- B. ongeveer 95 soorten
- C. ruim 350 soorten

9. Wat is de gangbare latijnse naam van het Oeverpluisdraadmos?

- A. Campylopus susannes
- B. Archidium alternifolium
- C. Amblystegium varium

10. Van welke diersoorten is bekend dat ze legers maken? Kies de regel met alle vier de juiste diersoorten.

- A. ree, das, kleine vos en dictator
- B. hert, beverrat, wild zwijn en haas
- C. bever, vos, egel en konijn

Van losse kinderactiviteiten naar IVN Scharrelkids

TEKST: MARJAN APOL - COORDINATOR JEUGDNATUURCLUB

Al kort na de start van onze afdeling ontstond er een groepje dat ook activiteiten voor kinderen wilde organiseren. We zochten samenwerking met de Vogelwacht Zeist en organiseerden in 1984 de eerste kinderwandelingen.

Een berichtje in de Nieuwsbode en het Utrechts Nieuwsblad leverde veel geïnteresseerde kinderen op. De eerste keer waren er zelfs meer dan 40! Vol enthousiasme gingen we van start en dat enthousiasme kregen we ruimschoots terug. Het jaar erop merkten we dat reclame maken via de krant toch wel erg onzeker was. We hadden een diersporenactiviteit in De Boswerf georganiseerd en daar kwamen welgeteld drie kinderen op af.. Dat was toch wel heel teleurstellend. Het idee ontstond om een vaste groep kinderen te gaan werven: de IVN Jeugdnatuurclub. Vanaf dat moment hadden we nooit meer over een gebrek aan belangstelling te klagen.

We organiseerden tien keer per jaar een activiteit voor kinderen (6-12 jaar) op de zaterdagochtend. Twee daarvan waren zogenaamde 'open ochtenden', dan waren vriendjes en vriendinnetjes welkom en kwam er een aankondiging in de krant. Dat leverde dan vaak ook weer nieuwe leden op. De Boswerf (toen nog gratis), werd ons vaste onderkomen. We maakten ook veel gebruik van de leskisten van het NMC.

De ochtenden hadden een redelijk vaste structuur. Eerst een korte introductie en dan in groepjes naar buiten op onderzoek uit, vaak met een werkblad. Terug binnen was er wat drinken (warme chocolademelk met een koekje) en

tot slot werd er iets geknutseld om mee naar huis te nemen. Ook organiseerden we regelmatig een speurtocht. Vaak was er eens per jaar als extra een avondexcursie, bijvoorbeeld over uilen, vleermuizen of sterren. Dit systeem functioneerde jarenlang naar volle tevredenheid. Er waren genoeg begeleiders dankzij steeds nieuwe aanwas vanuit de natuurgidsencursus en meer dan genoeg kinderen dankzij de open ochtenden en een jaarlijks artikelletje in de Nieuwsbode. Er was zelfs een wachtlijst want 30 deelnemers was ons maximum.

De onderwerpen die aan de orde kwamen waren divers. Natuurlijk kwamen sommige activiteiten regelmatig terug. Zo zijn bodemdieren, paddenstoelen, werken in de natuur, vroege vogels, slootjesexcursies en eten uit de natuur altijd een succes. Andere onderwerpen komen wat minder vaak aan de orde. Een aantal uitschieters: de ringslang, padden, schapen, natuurlijke muziekinstrumenten, een boerderij bezoeken en zelf kaas of papier maken.

Ook aan het afdelingsblad, toen nog het Zevenblad, leverden we een bijdrage in de vorm van een bladzijde 'Voor de kinderen', die aansloot bij de activiteit van die maand. Het uiterlijk ervan veranderde wel in de loop van de tijd! Van typen op de typemachine en heel veel plaatjes kopiëren, knippen en plakken naar computerwerk.

Zwerfsteneneiland Maarn, 2020 - Foto Lucy van de Vijver

Het tienjarig bestaan

Van het seizoen 1995-1996 maakten we iets speciaals: om te vieren dat de jeugdnatuurclub 10 jaar bestond gingen we aan het eind van dat seizoen een weekend naar een prehistorisch kamp bij Apeldoorn. Alle activiteiten dat jaar stonden in het teken van die prehistorie. Zo keken we naar stenen en maakte ieder kind een amulet van zeepsteen. Daarnaast maakten we een eigen jack van jute, een riem van wol, een mok van klei en een zelf gesneden houten lepel om mee te nemen. Het kamp was een groot succes, iedereen genoot ervan. We sliepen in een nagebouwd prehistorisch huis op stobalen met koeienhuiden, kookten soep, bakten brood, zaaiden graan, hoedden de schapen en rond het kampvuur werden verhalen verteld. Iedereen genoot, al wisten de kinderen ook wel wat minpunten te noemen: die WC buiten was maar niks en ook de zelfgemaakte soep viel niet bij iedereen in de smaak.

In de jaren daarna veranderde er niet veel bij Natuurclub. Er werden een tijdlang aparte activiteiten voor de 10 tot

12-jarigen georganiseerd, vaak wat verder weg en op de fiets. Hier werd toch te weinig gebruik van gemaakt terwijl het voor de gidsen wel een extra tijdsinvestering was, dus daar stopten we al gauw mee.

In 2001 nam Jacqueline Berkhout de coördinatie van me over omdat het niet meer te combineren was met mijn werk voor het IVN Consulentenschap. De contributie ging omhoog, zodat er wat meer geïnvesteerd kon worden in materialen. Zo kwamen er zoekkaarten, schepnetten en materiaal om nestkastjes te maken. We maakten regelmatig gebruik van onze IVN-tuin bij Champ'aubert. Ook werden ouders automatisch lid van onze afdeling. Het seizoen werd vaak afgesloten met een speciale activiteit zoals een vaartocht met 'De pont van het landschap' of een weekend op kamp op het Scoutingterrein in Austerlitz. Ook het prehistorisch kamp werd in 2001 nog een keer herhaald.

Een tijdelijke stop en een nieuwe start

Helaas lukte het rond 2006 niet meer om voldoende mensen te vinden voor de jeugdgroep en kwam er een eind aan de kinderactiviteiten bij onze afdeling. Er was natuurlijk wel aandacht voor kinderen bij diverse excursies voor volwassenen. Gelukkig duurde deze stop niet lang. Na afloop van de Natuurgidsencursus 2008-2009 waren er diverse nieuwe natuurgidsen, die graag met kinderen aan de slag wilden. Maar: niemand daarvan wilde de groep coördineren! Dus wist Harry mij over te halen in ieder geval voor een jaar die rol van coördinator weer op me te nemen. Daar is hij goed in!

Eerst een kindercursus, uiteindelijk IVN Scharrelkids

We begonnen voorzichtig met een natuurscursus in het voorjaar van 2010: vijf zaterdagmiddagen voor kinderen

Haps - 1996 Foto: Marjan Apol

van 8 t/m 11 jaar ‘Wil jij ook beestachtig slim worden?’ Dankzij een interview bij Radio Zeist was het aantal aanmeldingen enorm: 48 aanmeldingen voor 24 plaatsen. Uiteindelijk kwam er dus ook nog een najaarscursus en herhaalden we de voorjaarscursus in 2011. Omdat het enthousiasme zowel bij de kinderen als bij de begeleiders zo groot was startten we daarna in september toch weer met een vaste groep kinderen, nu van 8 tot en met 12 jaar. Lucy van de Vijver nam de administratie en de contacten met de kinderen op zich. De naam daarvan veranderde al snel, in lijn met het landelijk IVN, in IVN Scharrelkids. De inhoud van de activiteiten veranderde ook: minder werkbladen en binnenactiviteiten maar hele middagen naar buiten en meer natuurbeleving.

We haakten aan bij de landelijke IVN-slootjesdagen in juni en de bodemdierenactiviteiten in het najaar. Dat deden we regelmatig bij de kinderboerderij Het Woelige Nest in Driebergen, samen met Dick Vlot. Maar veel bleef hetzelfde: geliefde thema's kunnen steeds weer terugkomen, omdat de groep kinderen steeds verandert. Daarnaast brengen nieuwe werkgroepleden nieuwe ideeën en mogelijkheden in. Dat is van alle tijden.

Dat ene jaar van mijn coördinatorschap werden er bijna tien, want het blijft natuurlijk heel erg leuk en belangrijk om kinderen bij de natuur te betrekken. Pas toen ik ziek werd in 2019 moest ik noodgedwongen stoppen en heeft Lucy van de Vijver het coördinatorschap van me overgenomen. Corona gooide tijdelijk roet in het eten, maar inmiddels is er weer een maandelijkse kinderactiviteit en

zijn er nieuwe mensen actief geworden. We kijken vol vertrouwen vooruit. Al zoeken we nog wel een nieuwe coördinator voor de werkgroep...

Herinnering van een scharrelkid

Vanaf mijn 8e tot mijn 11e jaar heb ik met veel plezier meegedaan met de jeugdgroep van de IVN. Mijn moeder was één van de gidsen, daardoor wist ik al best veel van de natuur. Ondanks dat heb ik nog veel van de andere gidsen kunnen leren. Een paar dingen die ik heb onthouden zijn het heel vroeg opstaan om naar vogels te luisteren en de keer dat we vleermuizen gingen luisteren met een bat-detector bij slot Zeist. Natuurlijk was het altijd leuk om met de schepnetjes op zoek te gaan naar waterleven, zeker als we salamanders vonden. En het aflopen van de emmers bij de paddenschermen om te kijken of er padden in gevallen waren.

Nu loop ik nog steeds graag in de natuur en probeer te vogels te herkennen aan hun geluidjes. Ik zit inmiddels op de Pabo en tijdens de stage stellen kinderen regelmatig een vraag over de natuur. Het is mooi te merken dat ik dan meestal antwoord kan geven, terwijl de leerkracht me aankijkt met een vragende blik 'hoe weet jij dat?'. Ik hoop dat veel kinderen naar buiten blijven gaan en leren over de natuur. De IVN kan hiervoor een mooie manier zijn.

Elvire Hikspoors

Pont van Utrechts Landschap - 2012 Foto: Lucy van de Vijver

‘Wij zouden het zo weer doen’

DICK VAN DE KAMP IN GESPREK MET TWEE GRONDLEGGERS VAN IVN HEUVELRUG EN KROMME RIJN.

Dit verhaal gaat over Bert Tolsma en Harry Kerver. Bert is de oudste, daarom wordt hij het eerste genoemd. Alleen omdat hij ouder is, dat is een objectieve reden. Het gaat niet om rangorde. Bert en Harry zijn een paar apart, een onafscheidelijk duo. Dan gaat het niet aan om de één hoger te schatten dan de ander. Dat Bert langer is doet daar niet aan af. Bert is geboren in Oldekerk op 6 augustus 1940 en Harry in Bergschenhoek op 2 februari 1951.

Harry Kerver en Bert Tolsma

Waren jullie bij de oprichting van onze afdeling betrokken?

Harry: ‘Ja, dat kwam zo. Bert en ik hebben ons gemeld bij de IVN afdeling De Bilt e.o. voor de gidsencursus. Dat was in 1976. Uiteraard hebben we die cursus met goed gevolg afgelegd. Ronald Peltzer had het idee om een werkgroep Zeist in het leven te roepen. Ik meen dat 10 personen daaraan hebben meegedaan.’

Bert: ‘We vergaderden in een barak van Staatsbosbeheer, vlak bij het KNVB-complex. Uit deze club ontwikkelde zich het eerste bestuur. Gelukkig kregen we een flink bedrag uit De Bilt mee, als een soort bruidsschat.’

Harry: ‘Dat zou ik heel anders gezegd hebben.’

Bert: ‘Ik vind het juist mooi geformuleerd. Enfin, er was veel werk aan de winkel. Overleg over de grenzen van de afdeling en niet te vergeten de statuten. Statuten kosten altijd veel tijd omdat meningen vaak verschillen. Roland werd de eerste voorzitter. Zijn vrouw Ada Steenweg deed vanaf het begin tot haar overlijden, enige jaren geleden, de ledenadministratie.’

Hadden jullie bestuursfuncties en hoe vaak waren jullie docenten bij de Gidsencursus? Ik merk vast op dat de gidsencursussen de motor van onze vereniging zijn: zij zorgen voor groei en nieuw bloed.

Harry: ‘Bert was twee perioden voorzitter. Wat mij betreft: ik ben nu interim-voorzitter. Maar die zes jaar van Bert haal ik niet meer in. En ik zeg het nu maar vast anders begint Bert erover: Bert heeft mij onlangs een zware nederlaag toegebracht met biljarten. Hij had een jaloersmakend gemiddelde van 1.37!’

Bert: ‘Maar ik heb 5 gidsencursussen gedaan en Harry 8.

Kon iedereen in de gidsencursus jullie omgang met elkaar waarderen? Jullie kissebisten met elkaar zonder te botsen.

Harry: ‘Niet iedereen. Wij speelden een spel. Dat hield de cursisten wakker. Maar er was één man die dacht dat we alles meenden. Hij wilde niet meer komen. Bij die club wilde hij niet horen.’

Ikzelf heb de cursus van 2004/2005 gedaan. Bert was er toen niet bij. Ik denk dat ik wat gemist heb. Harry deed toen de cursus samen met Adrie Vermeulen en Berna van Aartsen.

Harry: ‘Ik was heel blij met Berna (en ook met Adrie). Ze was altijd aanwezig en zorgde voor de materialen en de catering. Ook tijdens excursies. Ik kon daar blindelings op vertrouwen. En door haar kennis kon ze ook cursisten van dienst zijn.

Tijdens de excursies werd gebruikgemaakt van een fietskar. Vele cursisten zullen zich dat vervoermiddel nog wel herinneren. Hij is onlangs in elkaar gezakt. De fietskar werd in het begin van zijn carrière door mij en Wim Kemperman gebruikt om met het gezin op vakantie te gaan in Nederland. Later was het IVN heel blij met de kar. Zo gebruikte Adrie Vermeulen de kar voor gereedschap en koffie bij het aanleggen van paddenschermen.’

Waren er verschillen in benadering van de cursisten tussen jullie beiden?

Bert: ‘Ik leg meer de nadruk op kennisoverdracht en Harry meer op vaardigheden. Dat vulde elkaar goed aan. Maar het gemeenschappelijke was natuurlijk dat we uit het onderwijs kwamen en biologie hebben gestudeerd. De cursisten zullen ook wel gemerkt hebben waar onze bijzondere interesses lagen. Bij mij was dat het onderwerp paddenstoelen.’

Harry: ‘Ja, Bert heeft vele sporen nagelaten. Mijn specialiteit is grassen. Waarschijnlijk wat minder spectaculair.’

Wat hebben jullie geleerd van de eerste cursussen?

Bert: ‘We deden alles zelf. Elk onderwerp werd door ons voorbereid. Naast alle andere bezigheden voor de organisatie van de cursus was dat hard werken. Gelukkig konden we ook op de medewerking rekenen van Marjan Apol, Jan Katsman en Jan Kuijpers.’

Harry: ‘We gingen het later anders aanpakken met gast-sprekers. Dat gaf meer afwisseling en was voor ons minder belastend. Dat werd het sjabloon.’

Bert: ‘Vergeet niet dat we alles deden naast een drukke volledige werkkring. Thuis zal heus wel eens gemopperd

zijn. Ze zullen wel gedacht hebben dat het IVN boven het gezin ging.'

Waar komt jullie liefde voor de natuur vandaan?

Harry: 'Je hebt soms dat bepaalde mensen bepalend zijn voor de keuzes die je in het leven maakt. Op de Pedagogische Academie had ik een leraar biologie die veel indruk op mij maakte. Hij was een bevlogen man. De keuze voor biologie was dus snel gemaakt.'

Bert: 'Bij mij ging het meer geleidelijk. Ik ben boerenzoon en was veel buiten. Ik ben leraar Duits geworden en dat vond ik niet zo uitdagend meer. Toen kwam biologie erbij. Daar had ik geen spijt van.'

Wat is jullie lievelingsdier?

Harry: 'Ik zoek het bij vlinders en vogels. Het vliegt en het heeft kleur. Het roodborstje vind ik leuk. Maar nee, het mooiste vind ik de wielewaal. Het is alleen heel lang geleden dat ik er één gehoord en gezien heb.'

Bert: 'Mijn lievelingsdier is de kip.'

De kip?

Bert: 'Jazeker. Ik houd kippen in mijn onderhoudsvrije tuin. Je kunt er gezellig mee kletsen. En moet je eens kijken hoe grappig ze de pootjes gebruiken om te zoeken naar iets eetbaars. En een gratis ei is nooit weg in deze tijd van toenemende inflatie.'

Is er toekomst voor het IVN?

Bert: 'Ja, natuurlijk. Natuurbeschermingseducatie blijft van belang. Het publiek voorlichten over natuur zodat de mensen zich kunnen verwonderen en respect hebben voor de natuur. Er blijft belangstelling voor.'

Harry: 'Dat klopt. De behoefte aan cursussen neemt toe. In deze tijd zijn er ook weer nieuwe middelen waar we mee werken. Veertig jaar geleden had nog niemand een computer en van een mobiel had niemand gehoord.'

Het is ook belangrijk dat de samenwerking tussen KNNV en IVN weer een nieuwe impuls krijgt. Je moet met behoud van eigen identiteit samenwerking zoeken. Je ziet dat sommige werkgroepen (paddenstoelen, mossen, fotografie, planten en insecten) geïntegreerd zijn. En met het gezamenlijke blad (Grote Ratelaar) kunnen we jaren vooruit. Dat ziet er toch echt mooi uit?

En als we erin slagen om de Natuurgidsopleidingen gevuld te krijgen hoeven we ons geen zorgen te maken voor de toekomst, ondanks concurrentie van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en dergelijke.

Het is 40 jaar na de oprichting van onze afdeling. Jullie hebben een belangrijke rol gespeeld. Was dat de moeite waard en zou je het weer doen?

Bert: 'Ik zou het zonder meer weer doen.'

Harry: 'Ik ben het helemaal met Bert eens.'

Mooi.

Rondwandeling Landgoed Beverweert

TEKST: LODEWIJK CRIJNS

Hier volgt, in het kader van het veertig jarig jubileum van IVN Utrechtse Heuvelrug, een beschrijving van een wandeling over Landgoed Beverweert bij Werkhoven. Deze gaat door een gevarieerd en mooi natuurgebied met tevens veel interessante historie. Voor meer informatie verwijs ik naar het boek 'Beverweert, verslag van een onderzoeksgebied'. Dit heb ik samen met twee andere IVN-gidsen (Els de Gooijer en Henrik Welp) geschreven en is uitgegeven bij Uitgeverij de Goede Hoop in Driebergen. De wandeling heeft een lengte van vierenhalve kilometer en is het gehele jaar te lopen (in ongeveer 1,5 uur). De route is niet rolstoeltoegankelijk. Veel wandelplezier!

Punt 1

De wandeling start bij het bushokje op de Beverweertseweg 61 in het pittoreske Werkhoven en het daar aanwezige fietstunneltje. Hier kan de auto of fiets geparkeerd worden. Via het tunneltje lopen we in de richting van het kasteel, dat we in de verte reeds zien liggen. We lopen over een mooie eikenlaan, pas op eikenprocessierups geeft een bord aan. Aan weerszijden van de laan zijn stroken ingezaaide bloemen in prachtige kleuren. Links ligt een maïsveld, met mooie bruine vette rivierklei. We lopen verder en passeren links vele struiken van de sneeuwbes, rechts liggen akkers met in de verte een rij knotwilgen.

Punt 2

We komen aan bij de Kromme Rijn en het kasteel, dat trots en fier al achthonderd jaar op deze plek ligt. We vervolgen de wandeling langs een boerderij met fruitbomen, waar we eens een steenuil waarnamen. Aan het eind van deze asfaltweg slaan we rechtsaf en komen bij de brug over de Kromme Rijn. Vijftien vissoorten zijn hier geïnvventariseerd, met als bekendste de snoek, de baars en de brasem. Langs de Kromme Rijn zijn vaak meerkoeten, futen en wilde eenden te zien, soms een ijsvogel. We lopen door met rechts van ons de tuin van het landgoed, met loofbomen zoals kastanje en eik. Helaas zijn veel mooie oude kastanjabomen recent geveld.

We nemen nu de eerste afslag links, de Beverweertseweg, een onverharde weg. Hier zijn op zomeravonden tegen de schemering 'laatvliegers' te zien, een vleermuissoort. Na ongeveer honderd meter kunnen we even een uitstapje maken naar links, voorbij een kleine afzetting van hout. We lopen over een smal paadje, om na een kleine vijftig meter het graf bezoeken van gravin zu Castell Castell-van Rechteren Limpurg (vrouw van Beverweerd en Odijk) en haar zus. We keren weer terug naar de weg.

Punt 3

Vervolgens nemen we de weg recht tegenover het hekje. We slaan dus niet linksaf, deze weg (met gele markering) voert naar de boer verderop. We lopen nu op een onverharde weg met zowel rechts als links essenhakhoutbos. Sinds de dertiende eeuw wordt het essenhout gebruikt voor houtproductie. Helaas sloeg ook hier de essen-

schimmelziekte toe, waardoor er inmiddels een aanzienlijk deel van het bos is gerooid. Met het verdwijnen van de essen gaan jammer genoeg ook de zeldzame mossensoorten aan de knotten verloren.

Aan het eind van dit pad komen we bij de weilanden. Met enig geluk zien we hier soms ooievaars, hazen, houtduiven, ganzen, kraaien of reigers. We lopen verder over een smal pad langs een sleedoornhoutwal met ook elzen en hazelaars. Er kan ook voor een variatie op de route worden gekozen, door achter de haag over het weiland te lopen. Daar loopt een kleine sloot, waar in de zomers vele libellen, waterjuffers en vlinders te zien zijn. Een fascinerend gezicht. Aan het eind van het weiland gaan we dan door de houtwal weer terug naar het oorspronkelijk pad.

Punt 4

Nu komen we bij twee balken, die over een sloot liggen. Via de balken steken we het water over en komen in het loofbos aan. Veel voorkomende bomen zijn de zomereik, de berk, prunus, lijsterbes, els, beuk, hazelaar, sleedoorn, ratelpopulier, taxus en wilg. Ook klimop, kamperfoelie, varen en bosbes zijn aanwezig.

In het voorjaar kunnen we hier genieten van prachtig vogelzang van koolmezen, roodborst, mus, winterkoninkje, tijtjaf, vinken en zwartkoppen. Ook de groene specht

laat zich dan vaak horen. Soms vliegt er dan een torenvalk voorbij en uiteraard vaak een ekster en soms een gaai. We lopen verder en bestuderen de esdoorn, hulst, de Gelderse roos, de vlier, vogelkers en af en toe een grove den. Mooi zijn de mossoorten zoals fraai haarmos en de vele korstmossen op de bomen. We passeren rechts een afzetting in de sloot, die wordt gebruikt als waterstuw.

Punt 5

Aan het eind van dit pad slaan we rechtsaf en vervolgen onze route parallel aan de Langbroekerwetering. Rechts van ons zit hoog in de toppen van de bomen een kolonie blauwe reigers, met in het voorjaar zo'n veertig nesten.

Punt 6

Voor de boerderij slaan we opnieuw rechtsaf, en komen op de lindenlaan 'De Laan'. Deze laan voert ons weer richting kasteel. Aan weerzijden zien we weilanden met Engels raagrass waarop schapen en Friese bonte koeien grazen. Zomers bloeien er vele planten langs de laan, zoals de echte koekoeksbloem. Langs de slootrand groeien paardenstaart, boerenwormkruid, jacobskruiskruid, de wolfs-poot, veldzuring, guldenroede.

Punt 7

We passeren het graf van de piloot Delhaize, die hier in 1944 is neergestort en voor wie hier een herdenkingssteen staat, die jaarlijks op 4 mei tientallen mensen trekt voor de dodenherdenking.

Punt 8

Aan het eind van De Laan, passeren we het hek en steken we de weg over. We gaan door de zwarte poort met 'Beverweert' het landgoed binnen en maken hier naar

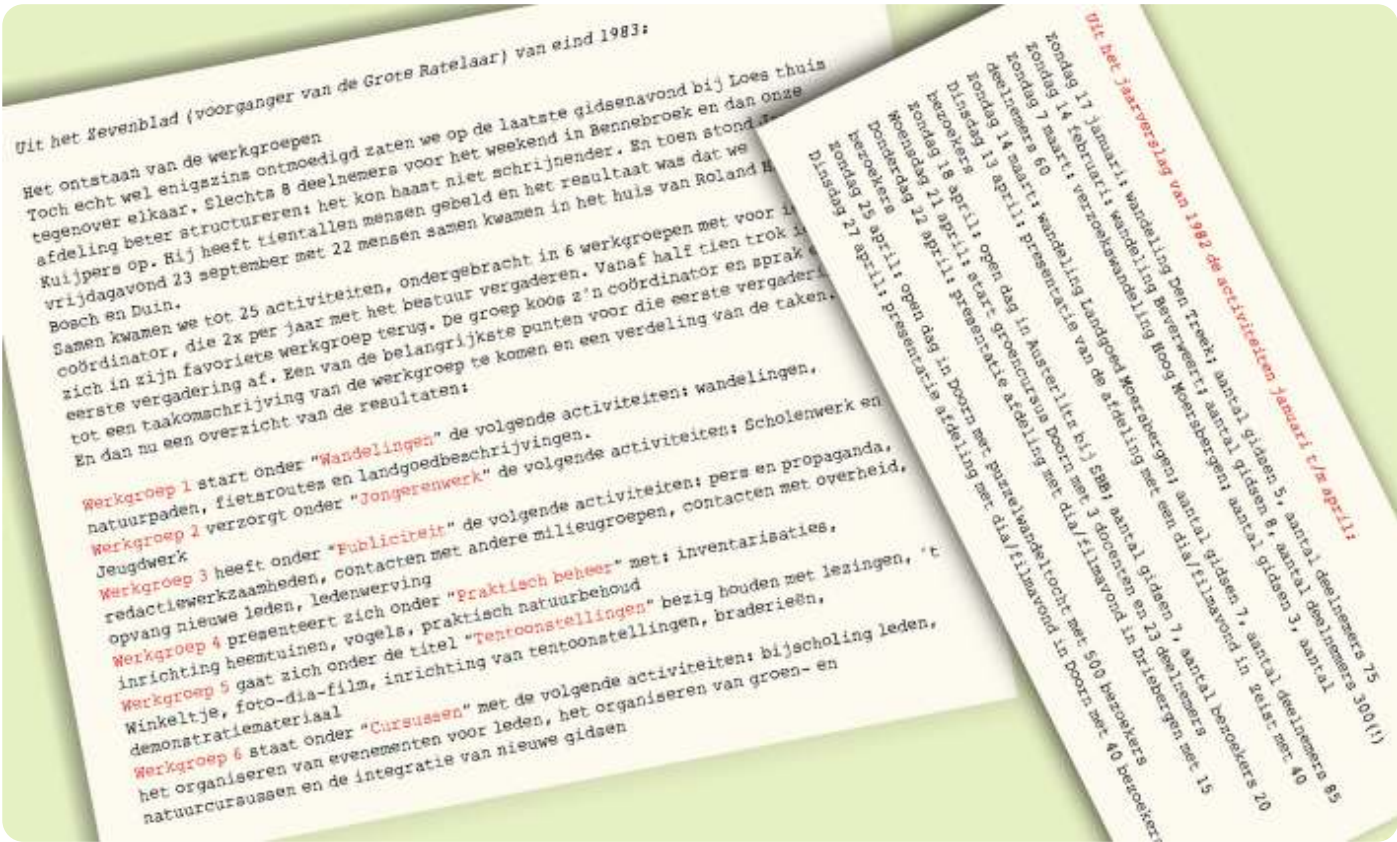

Kasteel Beverweert Foto: Irene van Oosterhout

eigen keuze een wandeling. Het kasteel ligt op een eiland in de Kromme Rijn. In de zomer zijn de gele plompen en lotus mooi in het water te zien. De brug naar het kasteel is niet voor publiek toegankelijk. We kunnen links over het terrein van de oude kostschool lopen, die nu al dertig jaar leeg staat. Daarnaast de woning van het echtpaar Jansen. Geert Jansen staat bekend om zijn vervalsingen van grote schildermeester en soms zijn er exposities in het kasteel. We keren terug naar de poort van het landgoed en slaan nu linksaf. We vervolgen de asfaltweg en komen weer uit bij de brug over de Kromme Rijn. Hier slaan we weer links af en lopen dezelfde route als heen, over de laan met eiken.

Punt 9

En zo komen we na vierenhalf kilometer weer uit bij ons startpunt en kunnen dan zeggen: het was weer een mooie wandeling!

Hoe ik een groen hart kreeg

TEKST: BERT TOLSMA - OUD-VOORZITTER EN DOCENT NATUURGIDSENCURSUS

Toen IVN-afdeling De Bilt in 1976 een natuurgidsencursus in Zeist organiseerde, schreef ook ik mij in. De opleiding werd gegeven in de lagere school aan de Stationslaan in Zeist. We zijn dus laag begonnen (zeker gezien het meubilair).

Eén van de gastdocenten was Kok van Herk, toen nog beginnend bioloog en inmiddels uitgegroeid tot één van de grote namen binnen de (korst)mossenflora. Behalve ondergetekende bereidde ook een jonge vent, genaamd Harry Kerver, zich voor op de opleiding tot natuurgids binnen het IVN. Vanaf die tijd dateert ons contact en onze vriendschap. Deze loopt nog steeds door ondanks het feit dat ik meer ben opgeschoven naar lid op afstand dan medewerker, terwijl Harry naar de top van de afdeling is gegroeid.

Tussen toen en nu is er veel gebeurd. Ik licht er een paar gebeurtenissen uit. In 1981 werden we een zelfstandige IVN-afdeling met een eigen blad, het Zevenblad. De naam herinnert aan het feit dat we met onze activiteiten zeven dorpen in de omgeving bereikten. Dat was natuurlijk een breed terrein voor zo'n jonge afdeling. We begrepen dat, wilden we de verschillende werkgroepen bemensen, er zo snel mogelijk nieuwe, actieve leden nodig waren.

Onder leiding van de toenmalige voorzitter Roland Peltzer boden Harry en ik ons aan voor de eerste natuurgidsencursus op eigen grond. In 1980 startte deze cursus (nu NGO, kort voor Natuurgidsenopleiding) in de Zinzendorf-mavo aan de Zinzendorflaan. Ik werkte daar als leraar biologie en mijn lokaal was geschikt en beschikbaar. Om de twee weken waren we daar actief met de cursisten en begonnen elke avond met een aperitief: destijds het biologisch moment (nu natuurmoment).

Tussen de lesavonden door bereidden we ons terdege voor op de volgende avond. Het 'Handboek voor opleiding tot natuurgids 1979' van het landelijk bureau hebben we nauwelijks gebruikt. We maakten doorgaans onze eigen lessen en hebben heel wat instructiemateriaal gekopieerd dat we zelf hadden samengesteld. Een deel van die verzameling kopieën heb ik tot nu bewaard. Al bladerend realiseer ik me hoe verouderd die manier van lesgeven nu is geworden. Maar goed, toen was het passend, althans voor ons, en het landelijk bureau was akkoord met de opzet! Een paar keer per anderhalf jaar opleiding werd de kennis getest via een tentamen met een veelheid aan vragen, open of meerkeuze. Ook toen al hadden we op de lesavond na de pauze een actief gedeelte met levend materiaal. De maandelijkse excursie werd uiteraard voorgelopen en op de zaterdagochtend aangeboden aan de cursisten.

Sommige onderdelen zijn niet veel veranderd. Wat wel is veranderd, zijn de bestuursfuncties. Gelukkig maar. Na Roland Peltzer hadden we Ger Ballast als voorzitter, en

Voorbereiding Natuurgidsencursus - Bert Tolsma en Marjan Apol - 1984

met hem Jan Hendricks als penningmeester. Jan heeft dat zo'n 15 jaar gedaan. Uit die beginjaren mogen we ook Loes Sonnega als secretaresse niet vergeten (altijd zeer consciëntieus) en Rob de Graaf als samensteller van het Zevenblad. Wat hadden we een bewondering voor die man als pc-expert!

Onze nog jonge vereniging kende in 1989 een dip in bestuurskandidaten. Op een avond hebben Harry Kerver, Jan Kuijpers en ik met z'n drieën de functies verdeeld. Ik werd voorzitter, Harry secretaris en Jan redacteur Zevenblad. Het leek een staatsgreep, maar de vereniging was gered. Zo voelde dat toen. Na dit drietal volgden in de loop der jaren vele namen van mensen in bestuursfuncties. Het voert te ver om alle personen, die een functie hadden en daarmee de vereniging naar deze 40 jaren brachten, te noemen, maar dat ze belangrijk waren (en zijn) is uiteraard vanzelfsprekend.

Verscheidene van hen zijn er al niet meer, maar de drie die vanaf het begin betrokken en actief zijn (en dat nog zijn) noem ik hierbij: Marjan Apol, Harry Kerver en ikzelf. Ik ben zelf tegenwoordig in mindere mate actief, maar mag het ook, geboortjaar 1940! En dan Marjan, na een zware en spannende ziekteperiode gewoon weer lekker bezig. En vervolgens Harry Kerver, die de loef afsteekt met al zijn functies en betrokkenheid in de loop der jaren tot en met de laatste gidsenopleiding aan toe. En nu ook nog als (tijdelijk) voorzitter.

Met zo'n inzet kan een vereniging niet verloren gaan. Ik ben dan ook blij dat we dit feest dit jaar kunnen vieren. Nu, na een jaar lang uitzien kan het feest beginnen en in elke agenda staat 14 mei met voorrang genoteerd. Dat mijn hart in al die IVN-jaren groen is geworden heeft verder toch geen toelichting meer!

Zoveel mooie gebieden, maar welke zijn favoriet?

TEKSTEN: CARINE NIEMAN, DICK VLOT, BEA GAIKHORST EN SUZANNE KOK

Wat is de favoriete plek van verschillende IVN'ers binnen ons werkgebied? Vier IVN gidsen geven een inkijkje en beschrijven waarom een bepaalde plek ze dierbaar is. Twee van hen gingen zelfs samen op pad.

DICK VLOT - gids sinds 2001:
tussen de Donderberg en de Darthuizerberg, Leersum

Eén van mijn favoriete natuurplekken in ons IVN-werkgebied is gelegen tussen de Donderberg en de Darthuizerberg. Op deze plaats vind je veel vermeldenswaardige natuuraspecten op vrij kleine onderlinge afstanden van elkaar. Vanaf de parkeerplaats, Maarsbergseweg (N226) / Utrechtsebaan, zijn met een wandelexcursie van drie kilometer al deze aspecten goed bespreekbaar in het zicht te brengen.

Zowel de Donderberg als de Darthuizerberg is onderdeel van de Utrechtse Heuvelrug die is ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd, het Saalien. Bij de oplopende temperatuur, na afloop van die ijstijd, brak het ijssmeltwater door de opgestuikte stuwwal en vormde daarbij een smeltwaterdal. Dit dal is reeds vanaf de eerste komst van mensen, na de ijstijden, een doorgangsweg geweest door de destijds woeste stuwwal. Op oude kaarten aangegeven als 'Het gat van de Berg', 'Darthuizerpoort', nu de N226. Door het uitgewaaierte zand van de doorbraak is een sandr (spoelzandwaaier) ontstaan. Deze sandr vormde een geschikte funderingsondergrond voor het later gebouwde landhuis Broekhuizen.

Staan we in de Darthuizerpoort, dan zien we oostwaarts de Donderberg met, op 36,3 meter boven NAP, de graf-tombe van de familie Van Nellesteyn. Er zijn veel verhalen te vertellen over de familie, maar ook over de reactie van

De graftombe van de familie Van Nellesteyn Foto Dick Vlot

Rijk begroeide uitspoeling van Darthuizerberg Foto Dick Vlot

het publiek op het praalgraf ten opzichte van de schamele woninkjes van de arme veenwerkers op het nabijgelegen Breeveen.

Het bouwwerk, in neoclassicistische stijl, deed ook dienst als uitkijkpost. In de zomer is het monument op zondagmiddagen voor het publiek geopend. Van hieruit heb je een prachtig uitzicht over het meandergebied van de rivieren de Rijn en de Maas.

De Donderberghelling is hier sterk geërodeerd. Daardoor zijn er, vooral na een natte periode, veel stenen van de stuwwal blootgelegd. Met behulp van een determineerkaart zijn deze verschillende stenen, met een bepaalde zekerheid, op soort te brengen met daarbij de plaats van herkomst, de leeftijd en de ouderdom.

Staan we in de Darthuizerpoort en kijken we westwaarts, dan zien we de uitspoeling van de Darthuizerberg, met een hoogte van 46,8 meter boven NAP. Deze uitspoeling is veel minder steil dan die van de Donderberg en is daardoor rijk begroeid. Door de hoogteverschillen zijn de vochtigheidsgraad en de grondsamenstelling sterk wisselend. Dat heeft weer geleid tot het ontstaan van verschillende biotopen. Ook dit is een ideaal gebied voor een IVN-gids om de mensen tijdens een publiekswandeling te laten genieten van de grote verscheidenheid aan flora en fauna.

Kortom: hier is 'in een notendop' volop te genieten van de natuur en de cultuur van de Utrechtse Heuvelrug.

**CARINE NIEMAN - gids sinds 2009:
de Heidetuin, Driebergen-Rijsenburg**

Best lastig om te zeggen wat mijn favoriete plek is in ons werkgebied, want er zijn veel mooie gebieden. Dan ga ik toch maar uit van het eerste gebied waar ik verrast over was én dicht bij huis is: de Heidetuin in Driebergen-Rijsenburg.

Ik weet nog dat we in Driebergen kwamen wonen en dat mijn ouders aan het helpen waren met het nieuwe huis schoonmaken en wat aan de tuin te doen. Tussendoor moet je natuurlijk ook nog even ontspannen en ik ging met mijn moeder op de fiets vanaf de Arnhemse Bovenweg het verlengde stukje van de Diederichslaan in door het bos. Ik zag een zijpadje en ging even kijken waar dat naar toe leidde: dat bleek de Heidetuin te zijn! Een prachtig stukje Driebergen met allerlei soorten heide, verborgen in het bos. Een aangename verrassing, zo op loopafstand van ons huis.

Toen ben ik wat informatie gaan opzoeken en het blijkt dat de Heidetuin in 1953 is aangelegd na een zware februaristorm, omdat daardoor in het Rijsenburgsebos kale plekken waren ontstaan. Als experiment werd door de gemeentelijke plantsoenendienst een Heidetuin ontworpen en aangelegd. De proef sloeg aan en de bodem bleek geschikt te zijn voor heide en rododendrons. Door de jaren heen werd de tuin steeds verder uitgebreid. Er zijn zo'n 150 variëteiten heide bijeengebracht en er bloeit altijd wel een soort. De tuin was een inzending van Driebergen-Rijsenburg naar de Floriade van 1972 in Amsterdam, waar Driebergen-Rijsenburg met goud werd beloond en werd uitgeroepen tot heidehoofdstad van Europa. Er kwamen jarenlang bussen langs om de -ook internationale- bezoekers de heidetuin te laten zien.

Helaas is het onderhoud van de heidetuin door de gemeente steeds minder geworden. De vereniging Tussen Heuvelrug en Wetering (THW) heeft zich het slechte onderhoud aangetrokken en samen met de Rotary organiseren ze al jarenlang twee keer per jaar een onderhoudsdag met tientallen vrijwilligers, waar ik ook aan mee doe. Een aantal jaar geleden heb ik voor het werk ook een dag ge-

Achterstallig onderhoud Foto: Carine Nieman

organiseerd om daar wat achterstallig onderhoud te doen met collega's. Inmiddels maakt de Heidetuin onderdeel uit van het Nationale Park Utrechtse Heuvelrug.

In de eerste instantie is door THW gezocht om samen met de gemeente een herstelplan te maken, maar door de financiële status van de gemeente Utrechtse Heuvelrug ging een bijdrage leveren niet door. De plannen om de Heidetuin te revitaliseren hebben er in 2021 toe geleid dat er nu verregaande onderhandelingen zijn met het Utrechts Landschap om het beheer van de Heidetuin over te nemen. Het Utrechts Landschap heeft daarvoor zelfs een actie georganiseerd om de aankoop mogelijk te maken met donaties van leden. De overdracht zal waarschijnlijk nog voor de zomer van 2022 plaatsvinden. Dan zal er ook een vrijwilligersgroep worden opgericht voor het onderhoud, zoals bij wel meer terreinen van het Utrechts Landschap is gedaan, bijvoorbeeld in de Niënhof, waar onder andere Annemiek Meus aan de basis heeft gestaan van nu twee beheergroepen met vrijwilligers. Niënhof was haar oude onderzoeksgebied tijdens de Natuurgidsenopleiding. Zeer waarschijnlijk gaan mijn man en ik ook wel deel uitmaken van de onderhoudsgroep Heidetuin.

Hopelijk komt er dit jaar een impuls om de Heidetuin weer voor een groot deel in de oude glorie te herstellen. Ik zou het zonde vinden als zo'n pareltje verloren gaat!

Bloeiende heide Foto: Carine Nieman

Foto: Carine Nieman

BEA GAIKHORST - gids sinds 2001
en SUZANNE KOK - gids sinds 2021
Landgoed Broekhuizen, Leersum

Op zaterdag 12 maart treffen Bea en Suzanne elkaar voor het eerst op landgoed Broekhuizen in Leersum. Bea heeft de Natuurgidsenopleiding (NGO) doorlopen in het jaar 2000–2001, en Suzanne twintig jaar later in 2020–2021. Het grootste verschil is waarschijnlijk dat Suzanne de NGO volgde tijdens de corona-periode met veel digitale lessen en wat minder volledige groepsexcursies. De grootste overeenkomst is dat ze allebei even enthousiast zijn over deze opleiding die ze veel heeft gebracht. Tijdens de opleiding is bij Bea de interesse in vogels ontsproten, naast de interesse in plantjes, die ze al eerder koesterde. De interesse van Suzanne gaat het meest uit naar bomen, maar ook haar kennis van vogels is flink uitgebreid en het vogelspotten is gestimuleerd.

Stormschade Foto: Suzanne Kok

Op deze zonnige zaterdag vinden Bea en Suzanne elkaar bij een van de mooiste gebieden op de Utrechtse Heuvelrug. Voor Bea ligt dit gebied 'in haar achtertuin'. Ze komt hier regelmatig om een frisse neus te halen, een gered en opgeknapt egeltje los te laten, of om vogels te spotten. Suzanne is er maar één keer eerder overheen gewandeld en was onder de indruk van het grote landhuis dat vanaf een afstand door de prachtige beukenlaan te zien was. Ditmaal zijn ze hier samen, met Bea als een ervaren en enthousiaste gebiedskenner, die Suzanne weet te overtuigen met verhalen uit het verleden, de overgang tussen zand en klei, en de vogels die hun pad kruisen.

Helaas heeft dit gebied ook te kampen gehad met veelvoudige stormschade. Eerst de valwind in juni 2021, daarna het stormentrio in februari 2022. Het gebied is een tijd afgesloten geweest in verband met omvalgevaar van bomen. Gelukkig mag er veel dood hout blijven liggen en staan, ten behoeve van de biodiversiteit. Er is een grote rode beuk omgevallen die mooi in de zichtlijnen vanaf het landhuis paste, deze toonde al tekenen van verval en is helaas gesneuveld.

Weymouthden Foto: Suzanne Kok

Verder herbergt het landgoed nog een aantal verrassingen. Naast dat er een familie kabouter huist, is ook de mandarijneend een vaste bewoner van het gebied. Er staat nog één grote imposante weymouthden te pronken langs het pad, met zijn enorme kegels goed te herkennen en typisch voor dit soort landgoederen. Daarnaast is hier zelfs de ijsvogel te spotten. Die hebben we vandaag helaas niet gezien, maar we mogen wel genieten van de eerste klanken van een tjiptjaf die zich nog even laat zien, ondanks zijn goede schutkleur.

Dit diverse gebied met verloop van zand naar klei, groot meer en akkerland eromheen biedt genoeg variatie voor een fijne wandeling vol verrassingen (als je maar goed om je heen blijft kijken). Niet te vergeten de rijke geschiedenis van onder andere Ger Londo, de oprichter van een heemtuin: de Londotuin. Een tuin met een grote diversiteit aan inheemse planten, nu beheerd door vrijwilligers.

Wat ons betreft een zeer aangename kennismaking. En Landgoed Broekhuizen is zeker een bezoekje waard.

Foto: Suzanne Kok

Jubileum-lied: Laat ze

Dag lieve mensen, ja natuurlijk!
Op dit land, met 'n ander zicht
Bomen maakten het hier bekoorlijk
Dat wierp hier een ander licht

De natuur is aan 't veranderen
In ons land en wereldwijd
Van het bos tot aan de stranden
Leven wij, in 'n vreemde tijd

Met harde stormen, wind en regen
Soms is het droog en soms te nat
En al die lessen die we kregen
Hebben die wel zin gehad?

Duurzaamheid en educatie
Is wat er in ons vaandel staat
Met koffie, thee en een traktatie
En een lelie op het gewaad

Laat ze
Laat ze
Laat ze hun eigen pad toch gaan
Laat ze
Laat ze
Ze hebben 't altijd zo gedaan

Ons IVN is nu dan jarig!
Van Heuvelrug tot Kromme Rijn
Zij telt nu een jaar of veertig
Van mensen groot en mensen klein

Lopen door bos en over heide
In een grote of kleine groep
Van de rivier tot aan de weide
Met hun rugzak en een loep

Laat ze
Laat ze
Laat ze hun eigen pad toch gaan
Laat ze
Laat ze
Ze hebben 't altijd zo gedaan

Wij oude gidsen gaan ooit sterven
Daar kom je echt niet onderuit
Onze geest blijft wellicht zwerven
Vandaar dit lied en zing het luid!

Ach, de toekomst zal het leren
Met alle hoop op de scharrelkids
Laten zij het tij doen keren?
Worden zij onze nieuwe gids!

Laat ze
Laat ze
Laat ze hun eigen pad toch gaan
Laat ze
Laat ze
Ze hebben 't altijd zo gedaan

Laat ze
Laat ze
Laat ze hun eigen pad toch gaan
Laat ze
Laat ze
Leve ons veertig jaar bestaan! (Slow)

...Laat ze!

TEKST: PIM BREDSCHNEIJDER
MUZIEK: LAAT ME, RAMSES SHAFFY

Kom ook naar onze activiteiten

Hieronder een overzicht van de activiteiten die gepland staan. Kijk op onze website voor het meest actuele overzicht, uitgebreide omschrijving, locatie en tijdstippen. Let op, voor de meeste activiteiten is aanmelden gewenst.

donderdag	19 mei	20.00u	Lezing IJsvogel	Bibliotheek Zeist
dinsdag	24 mei		Lezing Libellen - Jan Katsman	Walkartcentrum Zeist
zondag	29 mei	13.00u	Rondwandeling	Zanderij te Maarn
zondag	12 juni	13.30u	Slootjesdagen	Valkenheide
zaterdag	18 juni	09.30	Ledenwandeling	Vliegbasis Soesterberg
zondag	3 juli		Kijk- en luisterwandeling	Zanderij te Maarn
zaterdag	9 juli		Kanotocht	Kromme Rijn
woensdag	24 augustus	19.00u	Avondwandeling	Amerongse Bos

Wie doet wat bij IVN?

IVN AFDELING HEUVELRUG EN KROMME RIJN

Lidmaatschap € 24,00 per jaar. Aanmelden: www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn/lidmaatschap. Voor vragen over lidmaatschap of automatische incasso, adreswijzigingen of opzeggingen kun je terecht bij de IVN Servicedesk (info@ivn.nl).

Voorzitter a.i.	Harry Kerver, voorzitter@ivnhkr.nl
Vicevoorzitter	Guido van den Brink, guidovandenbrink@xs4all.nl
Secretaris	Moniek Löffler en Anne France Zijsling, secretaris@ivnhkr.nl
Penningmeester	Henny van Hamersveld, penningmeester@ivnhkr.nl
	Banknummer afdeling: NL65INGB0001572287
Bestuurslid/beheer	Pim Bredschneijder, p.bredschneijder@ivnhkr.nl
Vertrouwenspersoon	Sylvana Bouwens, vertrouwenspersoon@ivnhkr.nl
Website	www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn
Facebook	www.facebook.com/IVN.HeuvelrugEnKrommeRijn
Instagram	https://www.instagram.com/p/CGxlAPonkto/
Cursussen	René Wassenberg, renewassenberg@gmail.com , 06 5350 2223
Jeugd	Lucy van de Vijver, jeugd_ivnheuvelrug@live.nl
Natuurkoffer	Rieke Vlooswijk, riekvlooswijk@casema.nl
(Wandel)excursies	Pieter Meijer - 06 1007 9477, Geert Kuitenbrouwer - 06 5390 9363 wandelingen@ivnhkr.nl
Projecten	Kijk op de website (werkgroepen en projecten) voor actuele informatie
PR	Irene van Oosterhout, pr@ivnhkr.nl

GEZAMENLIJKE WERKGROEPEN IVN EN KNNV

Mossenwerkgroep	Bert Geerdes, 06-20743202, bert.geerdes@xs4all.nl
	Jan Ensing, 06-31662069, jan@natuurverkenner.nl
Paddenstoelenwerkgroep	Bert Tolsma, 030-6959861, lptolsma@gmail.com
	Mirjam Veerkamp, 0343-551905, veerkamp.berg@planet.nl
Insectenwerkgroep	Erik Gruys, 0343-518723, gruys@casema.nl
Natuurfotografie	Dick de Rooij, dickderooij@gmail.com , https://www.natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv.nl/
Plantenwerkgroep	Arnout Imhof, 0343-539920, a.imhof@ziggo.nl

INDIEN ONBESTELBAAR: GILDENRING 33, 3981 JJ BUNNIK

 Beleef de natuur

Zanglijster - Foto: Dick de Rooij